



Viite: Sisäministeriön lausuntopyyntö 16.2.2024

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖN LAUSUNTO; HALLITUKSEN ESITYS LAIKSI KANSAINVÄLISTÄ SUOJELUA HAKEVAN VASTAANOTOSTA JA IHMISKAUPAN UHRIN TUNNISTAMISESTA JA AUTTAMISESTA ANNETUN LAIN MUUTTAMISESTA

Työ- ja elinkeinoministeriö kiittää sisäministeriön maahanmuutto-osastoa mahdollisuudesta lausua luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta ja ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetun lain (746/2011, jäljempänä *vastaanottolaki*) väliaikaisesta muuttamisesta. Esityksen taustalla on pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman kohdan 10.3 *Maahanmuutto- ja kotouttamispolitiikkaa* koskeva kirjaus vastaanottorahan pienentämisestä vastaanottodirektiivin ja perustuslain sallimaan minimiin.

Vastaanottodirektiivi edellyttää vastaanottorahan sitomista kansalliseen sosiaaliturvaan. Vastaanottorahan määrä ehdotetaan laskettavaksi sille tasolle, joka on mahdollista suhteessa kansalliseen sosiaaliturvaan. Kansallisen sosiaaliturvan vertailukohtaksi ehdotetaan kiireellistä toimeentulotukea, jota myönnetään välttämättömän toimeentulon ja huolenpidon turvaamiseksi esimerkiksi tilapäisesti Suomessa oleskeleville.

Ehdotuksen tavoitteena on varmistaa, että vastaanottorahan perusosan määrä ei vastaanottorahaan kohdistuvan indeksijäädytyksen seurauksena laske kiireellisen toimeentulotuen alle. Ehdotuksella pyritään niin ikään vähentämään turvapaikka- ja vastaanottojärjestelmän houkuttelevuutta niin, ettei Suomeen hakeuduttaisi hakemaan kansainvälistä suojelua perusteettomasti.

Oleskeluluvan saaneiden henkilöiden kotoutumista edistävästä palvelusta säädetään kotoutumisen edistämisestä annetussa laissa (1386/2010, jäljempänä *kotoutumislaki*). Jatkuvan tai pysyvän oleskeluluvan saaneet henkilöt hakevat oleskeluluvan myöntämisen jälkeen kotikuntaa ja siirtyvät tämän saatuaan kunnan asiakkaaksi. Jos henkilölle kuitenkin myönnetään tilapäinen oleskelulupa ulkomaalaislain (301/2004, jäljempänä *ulkomaalaislaki*) 51, 52, 89 tai 110 (tilapäinen suojelu) §:ien perusteella kotikunnan saamisen edellytykset eivät täyty oleskeluluvan saamisen myötä. Muut kuin tilapäisen suojelun perusteella oleskeluluvan saaneet henkilöt ovat vastaanottojärjestelmässä siihen saakka, kunnes hänelle voidaan kotikuntalain (201/1994, jäljempänä *kotikuntalaki*) 4 §:n mukaisesti myöntää kotikunta. Tilapäistä suojelua saavilla on oikeus jäädä vastaanottojärjestelmään myös tämän jälkeen.

Kotoutumista edistävien palveluiden osalta tulee huomioida, että poiketen jatkuvista tai pysyvistä oleskeluluvista, niin edellä mainituilla tilapäisien oleskelulupien perusteella Suomessa oleskeleville vastaanottojärjestelmän piiriin kuuluville henkilöille voidaan tarjota kotoutumista edistäviä palveluita ennen tosiasiallista kuntaan siirtymistä, mikäli kunta tai työllisyyspalveluista vastaava viranomainen arvioi heillä olevan niille tarvetta.

Edellä mainituilla oleskeluluville vastaanottojärjestelmässä olevien osallistuminen kotoutumista edistäviin palveluihin on tärkeä osa heidän kotoutumistaan, jonka tarkoituksena on mahdollistaa heidän aktiivinen osallistumisensa suomalaisen yhteiskunnan toimintaan. Kotoutumispalveluihin osallistuminen aiheuttaa matka- ja ateriakustannuksia, jotka henkilö aluksi maksaa itse. Erityisesti harvaan asutulla alueella kotoutumispalveluihin osallistuminen aiheuttaa huomattavia matka- ja ateriakuluja, jotka ovat korvattava aluksi itse. Vastaanottorahan määrän alenemisella voi olla vaikutusta vastaanottojärjestelmässä olevan oleskeluluvan myöntämisen jälkeen olevien mahdollisuuksiin osallistua kotoutumista edistäviin koulutukseen. Toisaalta, kuten hallituksen esityksessä arvioidaan, vastaanottorahan alentaminen voisi lisätä tilapäistä suojelua saaneiden halukkuutta hakea kotikuntaa, kun se kotikuntalain 4§:n edellyttämällä tavalla tulee mahdolliseksi, ja siirtyä pois vastaanottojärjestelmästä. Todetaan kuitenkin, että tämä säästö voi siirtyä suoraan toimeentulotuen maksuun.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmassa on sitouduttu siihen, että Ukrainan sotaa paenneiden auttamista jatketaan täysmäärisesti. Vastaanottorahan alentamisen vaikutustenarvioinnissa olisi huomioitava riittävässä määrin, minkälaisia vaikutuksia sillä on Ukrainan sotaa paenneiden tukemiseen osaksi suomalaista yhteiskuntaa sekä työmarkkinoita, erityisesti olisi huomioitava haavoittuvassa asemassa olevat lapset, naiset sekä vammaiset.

Työ- ja elinkeinoministeriö pitää tärkeänä, että vastaanottolain piiriin kuuluvien henkilöiden toimeentulo ja huolenpito on turvattu, kunnes he siirtyvät tosiasiallisesti kuntaan. Erityisesti olisi huomioitava ihmiskaupan uhrien haavoittuva asema ja taata heille riittävä toimeentulo ja hoiva, kunnes he pääsevät hakeutumaan kunnan ja hyvinvointialueen palveluiden piiriin.

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelman tavoitteena on torjua maahanmuuttoon liittyvää työperäistä hyväksikäyttöä ja turvata rikoksen uhrien tukipalvelut. Merkittävänä tukipalveluna toimii vastaanottopalvelut sekä sillä turvattu riittävä toimeentulo ja hoiva.

Työ- ja elinkeinoministeriö pitää kannatettavana, että vastaanottorahan määrä ei laske alle kansallisen sosiaaliturvan vähimmäismäärän. Vaikutusten arviointia tehtäessä tulisi ottaa erityisesti huomioon ihmiskaupan uhrien asema sekä edellä mainituilla tilapäisillä oleskeluluville oleskelevien sekä erityisesti tilapäitä suojelua saavien vastaanottojärjestelmänpiiriin kuuluvien osallistuminen kotoutumista edistäviin palveluihin.

Hallituksen esityksessä on lisäksi todettu, että vastaanottoraha uudistetaan valmistelussa olevan vastaanottolain kokonaisuudistuksen yhteydessä. Työ- ja elinkeinoministeriö toteaa, että kokonaisuudistuksen

valmistelussa tulee ottaa huomioon ne henkilöryhmät, jotka voivat osallistua kotoutumista edistäviin palveluihin jo vastaanottovaiheessa. Näiden osalta tulee varmistua siitä, että vastaanottopalvelut ja kotoutumista edistävät palvelut tukevat toisiaan.

Sonja Hämäläinen
Maahanmuuttojohtaja
Työvoiman maahanmuutto- ja kotoutumisyksikkö

Taisto Aaltonen

Erityisasiantuntija
Työvoiman maahanmuutto- ja kotoutumisyksikkö

LIITTEET

JAKELU Sisäministeriö

TIEDOKSI

VN/23816/2023-TEM-10

Seuraavat henkilöt ovat allekirjoittaneet tämän asiakirjan sähköisesti /

Följande personer har undertecknat denna handling elektroniskt /

This document has been signed electronically by the following persons: